

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

SYLABUS A METODICKÁ DOPORUČENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ V PŘEDMĚTU:

DIDAKTIKA SPORTOVNÍCH HER

TÉMATATA: „VULNERABILNÍ JEDINEC“

„MANAGEMENT HETEROGENNÍ TŘÍDY“

„TEORETICKÁ I PRAKTICKÁ DOPORUČENÍ A
VÝCHODISKA“

Jakub Kokštejn, Petra Pravečková

Katedra sportovních her

UK FTVS

2022

Dokument vznikl v rámci realizace projektu: „Podpora pregraduálního vzdělávání budoucích učitelů na UK“; reg. č. projektu: CZ.02.3.68/0.0/0.0/19-068/0016093.

Toto dílo s názvem Sylabus a metodická doporučení pro vzdělávání v předmětu: Didaktika sportovních her od autorů Jakub Kokštějn a Petra Pravečková je dostupné pod licencí Creative Commons BY-SA 4.0 International. Licenční podmínky jsou dostupné na adrese <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>. Při zachování těchto podmínek, tedy především uvedení původu díla, jste oprávněni dílo šířit, upravovat, a to i komerčně.

Obsah

1. Charakteristika a cíl předmětu.....	4
2. Obsah a realizace výuky.....	5
2.1 Syllabus.....	5
2.2 Požadavky na zakončení předmětu.....	6
3. Problematika vulnerability ve sportovních hrách.....	7
3.1 Sportovní hry a vulnerabilní jedinec / skupina.....	7
3.2 Získané dovednosti a kompetence.....	10
4. Problematika managementu heterogenní třídy ve sportovních hrách.....	12
4.1 Managementem heterogenní třídy ve sportovních hrách.....	12
4.2 Získané dovednosti a kompetence.....	16
5. Vulnerabilní jedinec a management heterogenní třídy ve výuce sportovních her – východiska pro praktickou výuku.....	17
5.1 Organizace praktické výuky v předmětu Didaktika sportovních her.....	17
5.2 Dílčí cíl ve cvičení.....	17
5.3 Kompetence získané absolvováním předmětu.....	17
5.4 Metodická doporučení pro vyučujícího při konzultaci realizace didaktických výstupů.....	18
5.5 Hodnotící kritéria didaktických výstupů.....	18
6. Použitá literatura.....	20
7. Doporučená literatura.....	21

1. Charakteristika a cíl předmětu

Didaktika sportovních her navazuje na předmět Teorie a základy didaktiky sportovních her zařazený ve 3. ročníku Bc studia na FTVS UK. Předmět rozšiřuje teoretické a zejména praktické znalosti a vědomosti v oblasti výuky sportovních her ve školním prostředí. Cílem předmětu je získání klíčových kompetencí k efektivnímu plánování, organizaci, vedení a hodnocení výuky širokého spektra sportovních her v rámci školní tělesné výchovy, popřípadě v prostředí různých forem volnočasových aktivit spojených se sportovními hrami. Stěžejní část předmětu představuje samostatná činnost studentů/studentek v podobě didaktických výstupů v průběhu vyučovacích lekcí, ve kterých tak prokazují schopnost efektivně organizovat a vést vyučovací jednotku na cílové téma v dané sportovní hře. Současně je cílem předmětu získání kompetence hodnotit pohybový výkon, následně utvářet individualizované intervence zvyšující motivaci žáků a zároveň snižující možné selhávání zejména tzv. vulnerabilních jedinců. Předmět je určen pro studenty 1. ročníku navazujícího magisterského studijního programu Učitelství tělesné výchovy a vojenské tělovýchovy pro střední školy.

2. Obsah a realizace výuky

Výuka předmětu je realizována celý semestr v rozsahu 1/3 (tj. 7krát 90 minut přednáška a 21krát 90 minut seminář (praktická cvičení)). V případě nutnosti (např. vládní omezení přímé výuky) distanční výuky bude výuka probíhat online.

2.1 Syllabus

Témata přednášek:

1. Charakteristika a cíle předmětu, zápočtové a zkouškové požadavky, organizace harmonogram výuky, náležitosti zadání, přípravy, realizace a hodnocení didaktických výstupů, základy didaktiky sportovních her ve školní TV
2. Management heterogenní třídy a vulnerabilita
3. Specifika výuky brankových sportovních her ve školní TV
4. Specifika výuky síťových sportovních her ve školní TV
5. Specifika výuky pálkovacích sportovních her ve školní TV
6. Problematika tvorby tematických plánů
7. Specifika výuky sportovních her u osob se specifickými potřebami

Témata seminářů (praktická cvičení):

1. – 3. Didaktické výstupy zaměřené na výuku volejbalu
4. – 6. Didaktické výstupy zaměřené na výuku házené
7. – 9. Didaktické výstupy zaměřené na výuku netradičních sportovních her
10. – 12. Didaktické výstupy zaměřené na výuku basketbalu
13. – 15. Didaktické výstupy zaměřené na výuku softbalu
16. – 18. Didaktické výstupy zaměřené na výuku florbalu
19. – 21. Didaktické výstupy zaměřené na výuku fotbalu

2.2 Požadavky na zakončení předmětu

Požadavky na zápočet:

1. Účast ve výuce (povoleno max. 4 absence, z toho u jedné hry max. 2 absence)
2. Konzultace přípravy na didaktický výstup a její odsouhlasení příslušným učitelem, vypracování přípravy na didaktický výstup, realizace výstupu
3. Konzultace k hodnocení didaktických výstupů, realizace hodnocení (pozorování), prezentace výsledků hodnocení

Požadavky na zkoušku:

1. Splnění zápočtových požadavků
2. Ústní pohovor

3. Problematika vulnerability ve sportovních hrách

3.1 Sportovní hry a vulnerabilní jedinec / skupina

Zastoupení sportovních her ve školní tělesné výchově ale i ve volnočasových aktivitách je velmi vysoké. Je to díky nejen velké oblíbenosti mezi dětmi a mládeží, ale také díky dostupnosti širokého spektra sportovních her. Cílem výuky sportovních her na základních a středních školách a případně v dalších volno časových aktivitách je zvyšování pohybové gramotnosti v podobě zejména rozvoje tělesné zdatnosti, specifických pohybových dovedností a v obecné rovině podpora zdraví. Sportovní hra má ale i důležitou roli sociálního prvku v našem životě a to ve smyslu společenské afiliace, rozvoji komunikace a intelektu ale i chování samotného.

Primárním cílem sportovních her je osvojení si takové úrovně pohybových dovedností ve sportovních hrách, které umožní základní zvládnutí dané sportovní hry. Současně se vytváří pozitivní vztah ke sportovní hře, resp. pravidelné pohybové aktivitě.

Výuka sportovních her se vztahuje na celou školní populaci a tedy i na osoby se specifickými vzdělávacími potřebami a to nejen týkající se dětí/osob s poruchami autistického spektra, poruchami pozornosti, hyperaktivitou, dyspraxií a dalšími poruchami učení ale i dalších vulnerabilních jedinců. Kdo je vulnerabilní jedinec?

Předně je třeba říci, že z odborného hlediska je termín „vulnerabilita“ spojována s výzkumem úzkostných poruch, my jí ale budeme vnímat v širším pojetí a to ve smyslu ***náchylnosti k fyzickému či psychickému selhání, zranění.***

Paulík (2017) označuje termínem vulnerabilita zranitelnost a dělí ji dle časového sledu na:

- Primární (genetickou) vulnerabilitu – spjatá s dispozičními charakteristikami (např. s přítomností LMD či jistou mírou neurotismu),
- Sekundární vulnerabilita – daná vlastními zkušenostmi se stresujícími zážitky a sociálním učením.

VULNERABILITA – původně z lat. vulnero = ranit, ublížit, uškodit, angl. vulnerability = zranitelnost

Jako vulnerabilní (zranitelné) jedince (či skupiny) ve škole (tělesné výchově), nevidíme pouze ty, kteří jsou oficiálně diagnostikováni. Potenciálně může být identifikováno jako vulnerabilní (zranitelné) každé individuum/žák třídy/skupiny, vždy záleží na kontextu (situace/vyučovací jednotky), cíli, pohybovém obsahu, aktuálním psychickém stavu, osobnosti,

sociální skupině, osobnostních vlastnostech všech interagujících. Každopádně vulnerabilního (zranitelného) žáka definujeme jako ***náchylného jedince k fyzickému či psychickému selhání***.

Možná rizika ve výuce sportovních her zvyšující vulnerabilitu jedinců:

- Předchozí negativní zkušenost se sportovní hrou, která může přerůst až k trvalému negativnímu vztahu k dané sportovní hře.
- Sportovní hry se vyznačují kolektivním sociálním působením; introvertní žák bude složitě navazovat sociální kontakty v týmu.
- Někteří jedinci mají nedůvěru k osvojení si učených pohybových dovedností.
- Někteří jedinci jsou negativně ovlivněni od svých rodičů – přináší si negativní vztah ke sportovní hře, potažmo k pohybovému učení už z rodiny.
- Specifické potřeby žáka.
- Nízká fyzická zdatnost.
- Zdravotní oslabení nebo postižení.
- Specifické poruchy chování a učení.
- Sociální znevýhodnění – žáci pocházející ze slabších sociálních poměrů.
- Nízká úroveň motivace k pohybovému učení sportovní hry.
- Vnímání vlastního těla (starší dívky i chlapci; obézní x hubení).
- Prostředí, v kterém se sportovní hra odehrává.
- Nadání jedinci mezi nenadanými.

Překážky/omezení, která ovlivňují realizaci výuky ve sportovních hrách a zvyšují tak výskyt vulnerability:

- Některé sportovní hry mohou u některých žáků či učitelů vyvolávat obavy, zejména psychického rázu (např. zvýšená úzkostnost).
- Nedostatečné/nekvalitní materiální vybavení.
- Neoblíbenost některých sportovních her.
- Složitost pravidel a technická obtížnost některých sportovních her.
- Zvýšený výskyt zranění u některých druhů sportovních her.
- Vysoká variabilita výkonnosti (fyzická zdatnost, pohybové dovednosti, herní zkušenosti) mezi žáky u některých druhů sportovních her.

Z těchto bodů je možné usuzovat na způsoby, jak s problémem naložit a k jakým cílům vlastně směřovat. Pedagog by měl ***být schopen identifikovat*** potenciální či reálnou zranitelnost

individa. To samozřejmě předpokládá odborné znalosti (z různých oblastí pedagogické a sociální psychologie a také oblast týkající se studentů se speciálními vzdělávacími potřebami), zkušenosti, individuální přístup ke studentům, empatii i jistou osobní vyzrálost pedagoga.

Pedagog by měl umět *adekvátně reagovat, modelovat a vytvářet takové situace, kdy je zranitelnost jedinců eliminována* a kde je posilována jejich odolnost a vnitřní motivace. To předpokládá znalost technik a metod jak pracovat s jedinci i třídou.

Cíl intervence pedagoga je ve *zvyšování odolnosti* (resilience) na straně zranitelného individua a posilování tolerance, vzájemného respektu a ohleduplnosti, spolupráce a pozitivního klimatu třídy (sociální skupiny).

Nejčastěji se učitelé ve školách setkávají se sociálním znevýhodněním, s vývojovými poruchami učení, s vadami řeči a vývojovými poruchami chování. Nejčastější projevy poruch chování jsou: nadměrné upoutávání pozornosti, negativismus, lži, krádeže, agresivita, šikanování, záškoláctví, kdy vše může přerůst až v útoky z domova, vandalismus, alkoholismus a drogovou závislost (Bittmannová, 2019; Zelinková, 2001).

Inkluzivní vzdělávání, uplatňované od září 2016, se pouze snaží více přizpůsobit výuku žákům se speciálními vzdělávacími potřebami formou podpurných opatření: od pedagogického asistenta po speciální pomůcky.

Pokud již mají učitelé s danou speciální vzdělávací potřebou zkušenost, nejobtížněji se jim pracuje s vývojovými poruchami chování. Následují psychická onemocnění, kombinované a mentální postižení, naopak nejlépe zvládají chronická onemocnění (například cukrovku), sociální znevýhodnění, tělesné postižení, mimořádné nadání a také vady řeči. Stěžejní informací však je fakt, že cílem inkluzivního vzdělávání není diagnóza, ale podpora žáka v učení samotném, třeba za použití individualizovaných přístupů (Zapletalová, Mrázková, 2019).

Největší bariéry učitelé pocítují při výuce dětí se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) v nespolupracujících rodičích těchto dětí, ve vysokém počtu žáků ve třídách a nedostatku metodických podpor v oblasti vzdělávání dětí se SVP. Co se týká ředitelů škol, ti naráží na nedostatek vhodných uchazečů na pozice asistenta pedagoga, školního speciálního pedagoga či nedostatek učitelů kvalifikovaných pro práci s dětmi se SVP. Většina ředitelů si také stěžuje na nedostatek motivace učitelů pro práci s dětmi se SVP.

Slibnou cestou, jak překonávat bariéry při práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami, je „*mentoring*“. Mentor pomáhá pedagoga provádět obtížnými situacemi, sdílí s ním profesní výzvy i své zkušenosti, nabízí mu podporu. Ředitelé škol a jejich zástupci zase

mohou využít služeb speciálně vyškolených koučů. Kouč podporuje pedagoga, aby si našel vlastní postupy a řešení problémů, nahlédl, co dělá dobře, a dokázal změnit přístup tam, kde nejedná efektivně. Mnohé problémy pomáhají vyřešit také kurzy v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, které si školy objednávají podle svých potřeb, popřípadě stále oblíbenější webináře, méně náročné na čas a logistiku (Národní pedagogický institut, 2021).

Obecná doporučení přístupu učitele k žákovi se speciálními poruchami učení nebo chování (SPUCH):

Základní nezbytné **předpoklady úspěchu** při smysluplné integraci jsou:

- tvořivost,
- nápaditost,
- kreativita a flexibilita učitele,
- výborná znalosti každého žáka ve třídě.

Výuka bude probíhat v **radostné atmosféře a bude efektivní**, pokud:

- bude učitelem pravidelně připravována,
- bude srozumitelná,
- zajímavá,
- názorná.

Aby se **udržela pozornost dětí** v hodině, je vhodné:

- klást žákům problémové otázky,
- pracovat s momentem překvapení,
- neznechutit jim motivaci ke vzdělání, která je přirozeně nastartována na začátku školní docházky.

3.2 Získané dovednosti a kompetence

Student absolvováním části vzdělávacího modulu:

- Dokáže vysvětlit pojem vulnerabilita – obecně i ve vazbě na specifika výuky sportovních her.
- V souvislostech ve vztahu k vulnerabilním žákům v TV dokáže popsat přínosy, rizika a omezení využití výuky sportovních her na ZŠ a SŠ a také v rámci dalších volnočasových aktivit spojených se školou.
- Student zná překážky a rizika při výuce sportovních her, které mohou souviset s výskytem vulnerability.

- Zná obecná doporučení a metodické zásady pro výuku sportovních her zejména v podobě adekvátního používání didaktických nástrojů, forem chování a způsobu komunikace vyučujícího (viz také kap. 4.1).

4. Problematika managementu heterogenní třídy ve sportovních hrách

4.1 Managementem heterogenní třídy ve sportovních hrách

Management třídy zahrnuje **popis profesních dovedností učitele** a následných faktických postupů a opatření, které přispívají k tomu, aby mohla výuka probíhat hladce a efektivně a aby se žáci zabývali v celém jejím průběhu učením. Neexistují jednoznačná a univerzálně platná pravidla pro efektivní vedení výuky s ohledem na třídní heterogenitu. **Opatření, které v jedné třídě, v jednom školním roce fungovalo velmi dobře, může jindy a jinde zcela selhat. Přesto by měly být do vedení výuky aplikovány jisté zásady proto, aby byla výuka efektivní.**

Strategie vedení třídy záleží na následujících faktorech:

- věku dětí,
- složení a „historii“ třídy (na co jsou děti zvyklé od předcházejících a ostatních učitelů),
- osobnostním založení učitele i pedagogických zásadách, které zastává,
- kontextu školy.

Na druhé straně tato relativizace rozhodně neznamena, že je zcela jedno, jak učitel **řídí a organizuje výuku** ve třídě. Výzkumy i běžná praxe ukazují, že některé postupy, vlastnosti a dovednosti zvyšují účinnost výuky a rovněž zlepšují vztahy mezi učitelem a žáky i mezi žáky samotnými (Mertin, 2013; Psotta, Velenský, 2009).

Dobrý učitel by měl:

- mít výborné **verbální / nonverbální dovednosti**,
- ovládat **více způsobů výuky** a také je podle potřeby využívat
- mít bohatší **repertoár odměn i trestů**,
- lépe **zvládat rutinní činnosti** (zápis prezence, řešení banálních problémů), aby minimalizoval ztrátový čas v hodině, a tedy i příležitosti k rušení,
- být flexibilnější, dokázat **přizpůsobit formu i obsah hodiny** aktuálnímu rozpoložení třídy.

Management třídy vychází z myšlenky, že pro výkon profese je důležité **chování a jednání učitele**, stanovené požadavky, které lze do značné míry měnit. Management třídy patří k profesním kompetencím učitele, které lze přirovnat k úrovni základních řemeslných dovedností. Tyto dovednosti si alespoň v minimální míře musí osvojit každý, kdo vykonává učitelskou profesi. Je možné, že pregraduální příprava učitelů nebývá v tomto směru dostatečná,

nicméně jde o **dovednosti učitele**, které lze získávat, a které se učitel může naučit již při studiu vysoké školy. Vysoká úroveň těchto dovedností **zvyšují kvalitu jeho působení**.

Management třídy představuje řemeslnou stránku učitelské profese, jde o technologii vyučování. Má-li učitel **dovést třídu a všechny žáky** v ní k maximálním vzdělávacím výsledkům, musí mimo jiné zajistit, aby byli žáci duchem přítomni, zajímali se o učení, byli motivováni pracovat, mohli se soustředit na práci, aby nerušili ostatní a respektovali pravidla. V této souvislosti jsou důležité pojmy **disciplína, kontrola, spolupráce, motivace**. Je nutné dodefinovat následující pojmy:

HETEROGENNÍ TŘÍDA

„Třída složená ze žáků stejného věku bez ohledu na jejich schopnosti a učební předpoklady, tedy nediferencovaná.“ (Průcha, Walterová a Mareš, 2003).

HOMOGENNÍ TŘÍDA

„Třída, do níž jsou žáci zařazováni na základě určitého společného kritéria výběru, zpravidla podle schopností, inteligenční úrovně, učebního tempa nebo učebních výsledků (prospěchu)“ (Průcha, Walterová a Mareš, 2003).

ORGANIZACE HETEROGENNÍ SKUPINY ŽÁKŮ

Narážíme na následující úskalí:

- odlišný věk žáků a pohlaví,
- odlišná úroveň pohybových schopností žáků,
- odlišná úroveň pohybových dovedností žáků,
- odlišná úroveň adaptace na danou sportovní hru,
- adaptovaný x úzkostný žák,
- odlišná úroveň osvojených dovedností dané sportovní hry,
- zdravotní omezení,
- žáci se specifickými potřebami (zdravotní postižení a oslabení), asistenti,

z toho plyne různá intenzita činností, zařazení jen některých dovedností, jen některých sportovních her.

V rámci pedagogického vedení vyučovací/tréninkové jednotky je třeba dbát na:

- **Jasně a stručné vysvětlení** – zaměřit se na to, jak učitel slovně popisuje, vysvětluje, instruuje žáky.
- **Ukázku** – zaměřit se na názornost ukázky a její provedení.
- **Organizaci cvičení** - schopnost organizace jednotlivých cvičení, jejich návaznost, bezpečnost!!!, a zda je cvičení efektivní z hlediska vytíženosti žáků.
- **Kontrolu-zpětnou vazbu** – zaměřit se, jak učitel koriguje, opravuje, dává zpětnou vazbu žákům – sděluje chyby/ nedostatky i pochvaly.
- **Osobitost a vystupování učitele** - komunikace učitele – verbální/neverbální projev.
- **Obsah cvičení k cíli** - dbát, zda obsah cvičení je správně zvolen a vede opravdu k zadanému cíli vyučovací hodiny/tréninkové jednotky.
- **Flexibilita učitele** – velice důležitá dovednost - pružnost učitele, zda dokáže flexibilně reagovat na schopnost/neschopnost žáků provést zadaný úkol, vyučovací strategií a celkové řízení procesů učení.

Učební styly se nejčastěji člení na vizuální, auditivní a kinestetický:

- Někteří žáci potřebují mít maximum informací zprostředkovaných zrakem a naučí se především to, co někde vidí, jejich styl učení je tedy převážně **vizuální** (zrakový).
- Jiní si naopak potřebují o tématu povídat a důležité je pro ně to, co říká při vyučovací hodině učitel, jejich styl je spíše **auditivní** (sluchový).
- V neposlední řadě jsou tu žáci, kteří se při učení potřebují hýbat (např. chodí po místnosti), dobře si pamatují vše, při čem je třeba vykonávat nějakou aktivitu, a jejich styl učení je označován za **kinestetický** (pohybový).

Při učení sehrávají roli i další faktory, které je vhodné sledovat, hovořit o nich a **uvědomit si individuální preference.**

Mezi nejčastější proměnné, které mají na učení také vliv, se řadí:

- **Prostředí**, v němž učení probíhá (někomu vyhovuje absolutní ticho, jiný potřebuje mít hudbu jako zvukovou kulisu).
- **Denní doba** (někteří žáci se raději učí ráno, než půjdou do školy, případně hned po návratu z ní, jiní naopak zasedají k učení až ve večerních hodinách, což jim vyhovuje lépe).
- **Přítomnost druhých osob** (někdo potřebuje mít partnera – rodiče, kamaráda, který je s ním v místnosti, když se učí, jiný se zvládá učit pouze, když má svůj klid a je úplně sám),
- **Nálada žáka**, resp. celkové emocionální prožívání, sebepojetí.

- **Vnímaná akademická účinnost**, tj. přesvědčení, jak úkoly zvládám plnit a jak ovládám učivo v porovnání s dalšími vrstevníky.
- **Motivace**, skrze kterou vyučující ovlivňuje aktivitu a přístup žáků.
- **Materiální vybavení.**

Příklady prevence zvyšování heterogenity třídy a zvyšování vulnerability:

- Didaktické styly – např. využití stylu s nabídkou, u jisté skupiny žáků, kteří selhávají v úspěšnosti učené dovednosti. Tento styl nabízí žákům možnost volit variantu cvičení různou obtížností provedení. Respektuje se tak individualizace, resp. tzv. „optimální výzva“ při učení, která může zajistit dostatečnou aktivitu a snahu všech žáků při učení.
- Druhy motorického učení – např. preference „imitačního učení“, u žáků, kteří formou jiného druhu motorického učení (instrukční nebo problémové) nedokážou učenou dovednost úspěšně realizovat.
- Metodicko-organizační didaktické formy – např. snížení obtížnosti při herním cvičení (útočník proti obránci) vlivem snížení proměnlivosti herně situačního prostředí, čímž docílíme toho, že i relativně slabší žáci budou ve cvičení úspěšní. To může pozitivně ovlivňovat motivaci k tomu, znovu úspěšně opakovat dané cvičení.

Obecná doporučení přístupu učitele k žákovi se speciálními poruchami učení nebo chování (SPUCH):

Osvojování vědomostí není prostým převzetím hotových poznatků. Je to aktivní osvojení, zpracovávání nově získaných informací. Tento složitý proces je realizován u každého člověka souborem dílčích opatření, především prostřednictvím spolupráce:

- **názorného poznávání,**
- **slovního myšlení,**
- **vnějších činností.**

U žáků se SPUCH bývá tato spolupráce nedokonalá a je důležité, aby jim učitelé umožnili **přizpůsobit podmínky výuky** tak, aby byli schopni podávat výkon v souladu se svými skutečnými rozumovými předpoklady. Porucha by neměla být důvodem, aby žák opakoval ročník. Jiný případ může nastat, pokud se žák za přidělenou diagnózu skrývá a odmítá cokoliv ve škole z předkládaného učiva dělat.

4.2 Získané dovednosti a kompetence

- Dokáže vysvětlit pojem heterogenní třída a její management – obecně i ve vazbě na specifika výuky sportovních her.
- Dokáže identifikovat faktory podněcující heterogenitu třídy (úroveň pohybových dovedností, sociální či psychické problémy)
- Dokáže využívat adekvátně didaktické nástroje (volba vhodných didaktických stylů, didaktických metod a didaktických forem) a formy chování (instrukce, ukázka, zpětná vazba formou pochvaly či opravy, vysvětlení), čímž dokáže individualizovat svůj přístup k jednotlivým žákům a optimalizovat tak aktivitu a motivaci žáků.
- Dokáže využívat vybraných kritérií při využití sociálně-interakčních forem podporující aktivitu a motivaci žáků.
- Dokáže využít vhodné postupy nácviku různě náročných sportovních her a jejich částí dle potřeby je modifikovat.
- Je schopen vytvářet podněty pro tvůrčí činnost žáků a žákyň, podněcovat spolupráci.

5. Vulnerabilní jedinec a management heterogenní třídy ve výuce sportovních her – východiska pro praktickou výuku

5.1 Organizace praktické výuky v předmětu Didaktika sportovních her

V rámci předmětu Didaktika sportovních her jsou studenty realizovány didaktické výstupy, které jsou tematicky a obsahově zaměřeny na 2. stupeň ZŠ a SŠ. V rámci přípravy didaktického výstupu na zadané téma je student v intenzivní komunikaci s vyučujícím, který didaktický výstup zadal. V rámci této konzultace je v rámci tvorby didaktického výstupu brána v potaz problematika vulnerabilních jedinců a managementu heterogenní třídy v reálném prostředí školní TV zaměřené do výuky sportovních her. Zároveň je diskutována činnost a chování učitele, organizace a realizace samotného didaktického výstupu vzhledem ke zmíněné problematice. Diskuze zahrnuje možnosti užívání různých didaktických pomůcek (didaktické styly, formy a metody; způsoby chování učitele; pedagogické zásady), které mohou do značné míry řešit selhávání zranitelných jedinců a efektivitu výuky vzhledem k heterogenní skupině žáků. Informace plynoucí z diskuze mohou podporovat motivaci žáků aktivně se zapojovat do výuky a získávat radostné prožitky a pozitivní zkušenosti. Současně tak dochází k eliminaci možného selhání „zranitelných“ jedinců z důvodu vytvoření nevhodného prostředí a podmínek při realizaci školní TV zaměřené do nácviku a zdokonalování sportovních her. V rámci vedení didaktického výstupu uvnitř skupiny vysokoškolských studentů je pak student vystaven řešení možných krizových situací souvisejících s termíny vulnerabilní jedinec a heterogenní třída.

5.2 Dílčí cíl ve cvičení

Cílem cvičení v předmětu je učinit studenta způsobilým samostatně plánovat, organizovat, vést a hodnotit výuku sportovních her zejména v prostředí školní TV s ohledem na identifikaci a možnou přítomnost vulnerabilních jedinců.

5.3 Kompetence získané absolvováním předmětu

- Schopnost identifikace vulnerabilních jedinců a problémů spojených s vysoce heterogenní skupinou.
- Způsobilost efektivně organizovat a realizovat výuku za přítomnosti vulnerabilních jedinců.
- Způsobilost komunikovat odpovídajícím způsobem s vulnerabilními žáky, aby se zvýšila jejich míra aktivity a motivace v procesu učení se sportovní hře.
- Schopnost individualizace obtížnosti učení u žáků odchylujících se od průměru.

- Způsobnost vhodně/odlišně komunikovat s jedinci náchylnými k selhání během učení sportovních her.
- Způsobnost zlepšovat komunikaci vulnerabilních jedinců s ostatními a naopak.

5.4 Metodická doporučení pro vyučujícího při konzultaci realizace didaktických výstupů

- Vhodné používání didaktických komunikačních stylů (např. styl s nabídkou, reciproční, s řízeným objevováním).
- Vhodné použití didaktických metod (např. metoda učení pohybových dovedností v celku vs. po částech).
- Vhodné používání didaktických forem ve vztahu odpovídající úrovni obtížnosti učebního procesu (např. průpravné cvičení vs. průpravné hry; hromadná vs. skupinová organizace; standardní prostředí vs. variabilní prostředí učení se dovednostem).
- Vhodné využívání různých forem chování učitele (ukázka, vysvětlení, korekce, pochvala).
- Tvorba příjemného prostředí pro vlastní výuku.
- Během vyučování si všimnout a komunikovat individuálně se všemi zúčastněnými žáky.
- Plánovat obsah výuky v tematických blocích.
- Znat a rozumět sportovní hře, jejím pravidlům a pohybovým dovednostem tak, aby mohly být efektivně nacvičeny a zdokonalovány.

5.5 Hodnotící kritéria didaktických výstupů

V průběhu didaktického výstupu je každý student hodnocen vzhledem k níže vypsáním kvalitativním kritériím:

- Celkový osobnostní projev (leadership, hlasový projev, neverbální komunikace, pozitivní přístup, hlasitost, srozumitelnost).
- Ukázka + vysvětlení učebního obsahu (zejména v případě nových činností/dovedností, či v případě, že se nedaří či špatně provádí zadané učební úkoly).
- Zpětná vazba (pochvala, korekce-oprava), (zejména výskyt pochval, nikoli pouze oprav; kvalita a věcnost) zpětné vazby.
- Vztah jednotlivých cvičení a her k tématu práce.
- Schopnost improvizace vzhledem k naplnění učebních cílů.
- Vytváření příjemného/radostného prostředí.
- Terminologie.

➤ Efektivní vs. ztrátový čas.

6. Použitá literatura

BITTMANNOVÁ, L. *Speciálněpedagogické minimum pro učitele: co dělat, když do třídy přijde žák se speciálními vzdělávacími potřebami*. Praha: Pasparta, 2019.

MERTIN, V. (2013). Management třídy. In MERTIN, V. et al., *Nástrahy dnešnej doby v kontexte školskej triedy*. Bratislava: Raabe. 2013[online]. [cit. 2022-12-17]. Dostupné z: <https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/ziak-so-svvp/preview-file/praca-s- triedou-948.pdf>.

NÁRODNÍ PEDAGOGICKÝ INSTITUT. *Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi: Ve školách se zlepšuje kvalita společného vzdělávání, i díky podpoře NPI ČR*. 2021 [online]. [cit. 2022-12-10]. Dostupné z: <http://www.inkluzevpraxi.cz/kategorie-reditel/2143-ve-skolach-se-zlepsuje-kvalita-spolecneho-vzdelavani-i-diky-podpore-npi-cr>

PAULÍK, K. *Psychologie lidské odolnosti*. 2.vyd. Praha: Grada, 2017

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003.

PSOTTA, R., VELENSKÝ, M. *Základy didaktiky sportovních her*. Praha: Karolinum, 2009.

ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Praha: Portál, 2001.

ZAPLETALOVÁ, J., MRÁZKOVÁ, J. (2016). *Metodika pro nastavování podpůrných opatření ve školách ve spolupráci se školskými poradenskými zařízeními*. 2021 [online]. [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/Metodika_pro_nastavovani_podpurnych_opatreni_unor_2016.pdf.

7. Doporučená literatura

KAPLAN, A. *Pohybová neúspěšnost u žáků mladšího školního věku*. Praha: Karolinum, 2020.

PLACHÝ, A., PROCHÁZKA, L. *Učebnice fotbalu pro trenéry dětí (4-13 let)*. Praha: Mladá fronta, 2019.

TÁBORSKÝ, F. A KOL. *Základy teorie sportovních her*. Praha: Univerzita Karlova, 2007.

ČECHOVSKÁ, I. Didaktické styly před kognitivním prahem v plavecké výuce. In: FIALOVÁ, L., FLEMR, L., KAŠPAR, L. *Využití didaktických stylů v tělovýchovné praxi*. Vybrané příspěvky z mezinárodní konference pořádané dne 15. září 2016 v Praze. Praha: FTVS UK, 2016.

BARTOŇOVÁ, R., JEŠINA, O. *Individuální vzdělávací plán ve školní tělesné výchově*. Olomouc: UP v Olomouci, 2012.

JEŠINA, O., KUDLÁČEK, M., TOMOSZEK, M., LEHNERTOVÁ, M., JEŠINOVÁ, L., VÁLEK, J., JARMAR, A., KACANU, E., BOTKOVÁ, K., BALOUN, L., FUNFÁLEK, T., POKORNÝ, D., SKLENAŘÍKOVÁ, J., FIEDLEROVÁ, K., VAŘEKOVA, J. *Otázky a odpovědi aplikované tělesné výchovy II*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020.